БОРОТЬБА ЗА ВОЛЮ

Ч. 9-10. Рік І. Вер.-Жовт., 1940. Вінніпег, Канада

Картка студента

THE STRUGGLE FOR FREEDOM

Sept.-Oct., 1940
No. 9-10. Vol. 1

Winnipeg, Man.
Canada

Published by:
D. VITOWSKY ASS'N
667 Flora Ave.

Printed in Canada

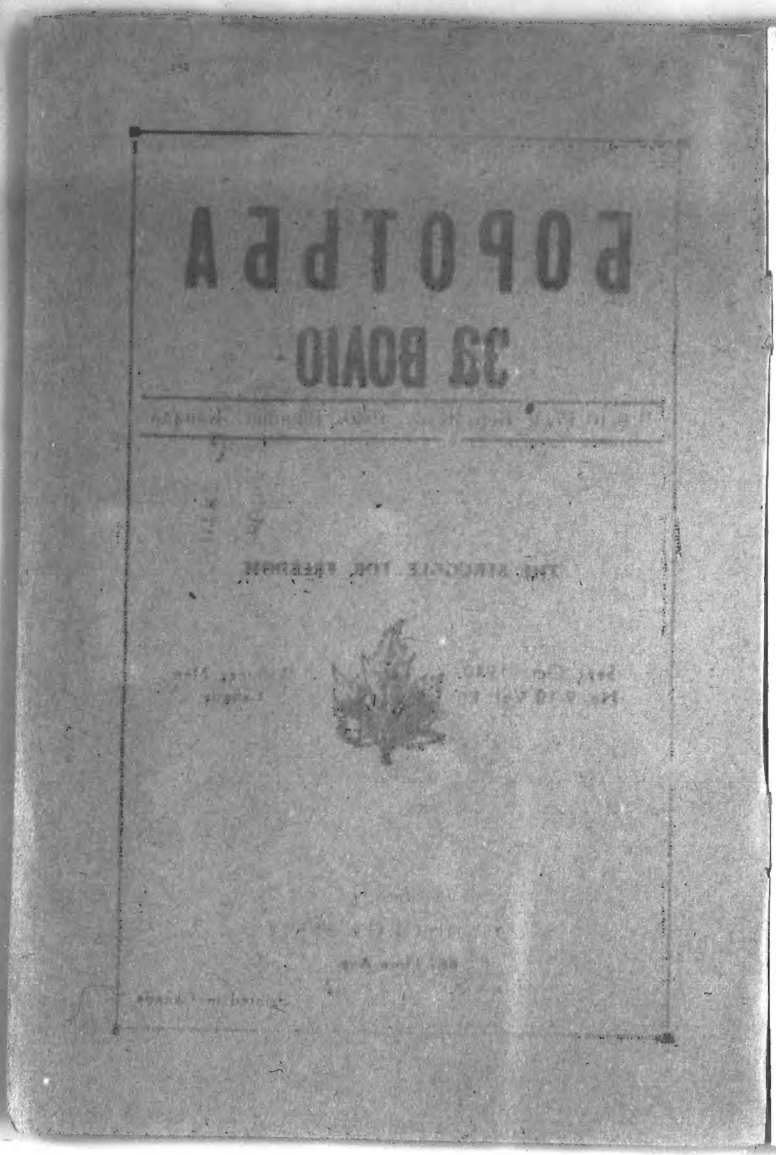

А. Господин

НАД МІСТОМ ТУМАН

Над містом простерся туман,
Дим вився з димарів.
Не видно сонця і неба,
Ні вулиць, ні домів.

Гудки фабричні заревли,
Ратуш пяту дзвонив...
Робітники масово йдуть,
Місто мов лявою вкрив...

Заблисли тисячі світил
В густій мряці, димів —
Гримлять трамваї, машини
В місті модерних днів...

Театри в місті і кіна,
Моди різнородні,
Не так воно в місті гарно,
Як фарми природні.

Пташки вільно приспівують,
Світить місяць, зорі,—
Цвітуть квітоньки, дерева,
Там ниви просторі...

— — —

Лиш профанація.
Місто гамірне мов вулкан.
Цівілізація!
Роспуста в нім, а моралі

А. Господин

КЛАНЯЛИСЬ НИВИ...

Кланялись ниви і гори
До битого шляху,
Куди ішли курінями —
Стрільці у боротьбу.

Літали птахи, вороння,
Кровавий пир прийде...
Стрільці ворога стрінули,
Завзятий бій гуде...

Шуміли вітри і ріки,
Канони стріляли,
Сотні валом підходили,
Разом наступали.

Впереді ішли сотенні,
Прикази давали,
Відважно, разом, як один,
Щоб у грудь цілялі!..

Розбили ворожі полки,
Кров лялась рікою. —
Вперед йшли лицарі слави,
По трупах — з кервою.

Кланялись ліси і ниви,
І пташки співали, —
За геройство під Чортковом
Подяку складали.

Марко Черемшина

ГУЦУЛЬСЬКЕ СЕЛО
(З оповідання "Карби")

У пригорщу брав би тото зелене село, леліяв би як дрібненьку, запашну отаву, гладив би як паву.

Дивіть, хитається межи горами гей дубові колиска у віночку, чічки розкидає.

Хотівби тоті чічки позбирати, вітрові не дати, в садочку посадити. Та кілько разів рука за ними посягне, тілько разів серця підіймає.

Сухі, надмогильні квітки на цвинтарних, струпішілих хрестах.

А хоч би їх позліткою золотити, не повеселіють.

А хоч би їх росою росити, не покрасніють.

Лиш би їх до серця тулити, лиш би ними серце кривавити.

— — —

Най би раз сонце на каміннім вершку сіло, най би на тото село подивилося.

Студені, чорні долоні його отулять, нім лиця його стривожать. Хмарами його обсотають, ожеледдю зажеледять.

У пазуху ховав би тоті хмари, коло серця їх грів би.

Коби влазилися, коби серця не розмяцкали!

— — —

Плачі горами стедються, дугами гори вперізують. Буйні вітри ними граються. Тут були, тут нема: співанки жалібні.

Зоря росою їх зливає, гей мід спливає.

Таке тото село тихоньке, таке зарошене!

Деревище у мокрій ямі межи німими могилами.

Ану беріте та голубіте його, ану пестіть та обіймайте.

Лиш варуйте серце, бо воно вам серце покервавить, глібоко покарбує.

ІМПРЕСІОНІЗМ АБО НЕОРЕАЛІЗМ

Назва імпресіонізм повстала нібито випадково, коли 1817 року маляр Кльод Моне намалював захід сонця, що його назвав "імпресіенс" — враження, чим ніби то підкреслював субєктивізм у проти ставлені до Густава Курбе, основника зверхнього реалізму.

Спочатку цієї назви вживано згірдливо, доперва пізніше стала вона офіційною й загальною для певної категорії малярів, що відзначалися вибором мітеріялу, технікою, естетичним розумінням, що було випливом окремого релявістичного світогляду.

Від малярства імпресіонізм перейшов до літератури. Імпресіоністи кладуть усю увагу на те, щоб подавати чисті враження і почування, чисті настрої, самі речі тратять значіння, бо-ж вони не "дійсність". Зникає навіть людина, бо ж і людина — це тільки сума почувань".

Для імпресіоніста важне подати тільки звязок між людськими почуваннями, відбиток зовнішнього світу, що його художник сприймає, як явища через свої почування. Письменик і поет імпресіоніст щоб в читача викликати подібний, не конче той самий настрій, передає словами власний. Мистець живе тільки імпресіями змислової краси, викликуваної нераз штучно. Головна вага імпресіонізму лежить в тому, щоб усі настрої, що їх мистець подає — були тонкі, делікатні, прозорі, щоб вони були виїмкові, надзвичайні.

В одних поетів настрій сухо фізіольогічний, у других сексуально метафізичний, чи якась змислова оргія; у ще інших джерелом настроїв нерви і т. д.

На змисл слуху впливає звук, отже імпресіоністи почали вживати дзвінких слів і взагалі багато

прикметників на означення звуку. Щоб подразнити око вони не тілько силкуються вжити якнайбільше слів на означення барв, але теж пишуть твори на різно-кольоровому паперові, вживають ріжного чорнила друкарського та ріжних мальовил і таким засобом єднають малярський імпресіонізм з літературним.

Инші письменики й поети що звертають увагу на пластику мови, щоб могти впливати на наші змисли витворюють багато варваризмів, провінціоналізмів або пишуть народними поговірками (порівнайте Стефаника, Марковича, Черемшину) ніби любують із них, культивуючи їх за їхню особливість.

Речення письменників імпресіоністів повні ефектовних піднесень, викликів, запитань, ріжних накопичень; багато синонімів, інверзії (переставки слів), асиндетів. Дуже часто дієслово замінюється іменником, отже повно бездієслівних речень, накопичення іменників замість дієслів; (спів дитини, зам. дитина співає; зелені дерева, замість дерево зеленіє, і т. и.). Брак дієслів робить стиль імпресіоністів подібний до телєграфічного, як його й часто називають.

Твори імпресіоністів звичайно починаються від опису природи, і властиво враження чи почування її, потім змальовування внутрішних почувань якоїсь людини, кінець знова займають почування природи. Імпресіоністи ідуть за натуралістами тільки що більше ніби послідовно в мальованню шматків людського життя.

Щоб оминути вигляд що оповідач ніби вдирається в чиюсь душу, як це роблять реалісти і натуралісти, оповідач імпресініст не подає нам, що він знає про процес внутрішний, але показує як ці події відбуваються через монольоґи, через щоденники в якому записаний матеріял майже дослівно. Франко-

ва "Свинська Конституція" майже дослівно записана із уст селянина робить сильне враження.

За типічного імпресіоніста в Франції був Мопасан, в Росії — Чехов, в Англії — Кетерін Мансфілд, у нас — Коцюбинський і Стефаник.

Франко про письменників імпресіністів сказав таке:

"Нове що вносять у літературу наші молоді письменики, такі як Стефаник і Коцюбинський, лежить не в темах, а в способі трактування тих тем, у літературні манері, або, докладніше, у способі, як бачать і відчувають ті письменики життєві факти. Стара школа дала нам у Мирнім, Свидницькім, Нечую-Левицькім, Карпенку-Карім великих епіків, цеб то людей з ясним широким поглядом, що мальовали широкі картини українського життя так, як їх бачили оком пильного, любовю надиханого спостерігача або иноді мораліста. Ми подивляли виразність і вірність тих картин, багацтво вирисуваних на них характерних фігур та цікаво слідили за ходом подій їх життя, але ми чули завжди поза тими картинами руку, голос автора, який часто й сам виявляв себе, чи то довшими описами від свого лиця, чи рефлексіями та иншими способами. Натомість молоді а особливо Стефаник, вносять у літературу зовсім инший спосіб трактування речи. У них инша вихідна точка, инша мета, инша техніка... Для них головна річ — людська душа, її стан і рухи в таких чи инших обставинах, усі ті світла й тіни які вона кидає на ціле своє оточення, залежно від того, чи вона весела, чи сумна. Коли старі письменики виходять від мальования звер хнього світа — природи, економічних та громадських обставин, і тільки за допомогою їх силкуються зробити зрозумілими даних людей, їхні діла, слова і думки, то нові йдуть зовсім противною дорогою: вони, так - би мовити, відразу засідають у душі своїх героїв, і нею мов магічною лямпою освітлюють усе

оточення. Властиве оточення само собою їм мало цікаве, і вони звертають на нього увагу лише тоді й остільки, коли й оскільки на нього падуть чуттєві рефлекси тієї душі, яку вони беруть малювати. Відси брак довших описів та трактатів в їхніх творах і та непереможна хвиля ліризму що розлито в них. Відси їхній несвідомий нахил до ритмічности і музикальности, як елементарних обявів зворушення душі. В порівнані з давніми епіками їх можна назвати ліриками, хоч їхня лірика зовсім не субєктивна, навпаки, вони далеко обєктивніші від давних оповідань, бо за своїми проявами вони зникають зовсім, а властиво, переносять тебе в їхню душу, застановляють нас бачити світ і людей їхніми очима. Це найбільший тріюмф поетичної техніки, а властиво, ні, це вже не техніка, це спеціяльна душевна організація тих творів, виплід високої культури людської душі"...

В повисших словах Франко дає чудову характеристику імпресіонізму порівнавши його із реалізмом попередніх письменників. Замість широкого опису подій, характерів письменик імпресіоналіст кладе в основу творчости хвилини враження, раптовий настрій, що за переконанням імпресіоністів і є правдиве сприймання життя, бо в ньому нема виразних контурів і ліній, ні в природі, ні в людських почуваннях. Звідси манера писання — ескізність, мініятурність і певна утонченість як рівняти з реалізмом.

"Коли давніша повість чи то новеля — не конче натуралістична, а й загалом — усе мала ознаки більш або менше доклідно виділеної події з мільованою завязкою, перипетіями й розвязкою, отже виглядала, як здвигнений, після правил архітектоніки більш або менше солідний будинок, то новіша белєтристика робить зовсім инше враження. Зверхніх подій в її зміст входить дуже мало, описів ще менше; факти, що творять її головну тему, це звичайно внутрішні, душевні конфлікти та катастрофи. Не обєктивне,

протоколярне представлення мають на меті автори, а збудження в душі читачів відповідного почуття чи настрою всякими способами які дає мова й злучені з нею функції нашої фантазії"... (Франко).

НАСТРІЙ ОСЬ І ТАЄМНИЦЯ НОВОГО ХУДОЖНЬОГО НАПРЯМКУ що явився після розцвіту реалістичної літератури на прикінці 19-го століття.

СТАРИЙ КАВАЛІР

Це є дуже смішна і нова легка комедія до вистави на якій будь сцені.

Дієвих осіб є три: дві женщині і мущина.

Ціна з пересилкою .45 ц.

СВІЙ ДО СВОГО

Нова комедія на 1 дію. Дієвих осіб є пять: 2 женщини і три мущини. Смішна і легка до вистави дебудь.

ЗА ЖЕНИХАМИ

Нова комедія на 1 дію. Дієві особи: 2 мущини, а 5 дівчат. Ціна —— .20 ц.

"ПРОМІНЬ"
623 SELKIRK AVE., —:::— WINNIPEG, CANADA

А. Господин

БУРЕВІЙНІ ДНІ

(Продовження з попереднього числа 7-8)

Старий Прокіп йшов вулицею, а в його голові шуміли безнастанно слова Степані: — "А сила проти сили, не добрий висновок?" Ці слова так подіяли на нього, що в його старечому тілі віджила колишня рухливість й якесь надмірне внутрішнє горіння, що палило його душу й тягнуло до пімсти над кожнім, що сягав своєю брудною рукою по народню працю.

—Думав, що може хоч на старости років спокійно доживу життя, а тут виходить, що треба боротися доки рухається тіло. Але коли такий обовязок наложений природою на людину, щоб боротися за істнування цілє життя — я підчиняюся його правилам. А тимбільше треба зібрати всі зусилля нашому народові, щоб боротися за свої права з ворогами й приятелями, які дивляться захланними очима на наші добра що манять їх і не дають їм спокою.

Так Прокіп роздумував, прямуючи до свого приятеля Антоненка. Але пригадав собі, що справа затягнеться — краще зайти до гостинниці, де кожного вечера сходяться люде на говірки та почути новинок. Звідси можна найскорше буде почати діло.

Тільки Прокіп зявився в дверях гостинниці, як хтось з гуртка розмовляючих сказав, якби вгадав його думки:

—От вже дядько Прокіп йде з цікавими новинами.

—Правду говорите! Новини є, але неприємні для нас,— сказав Прокіп, помахуючи головою, таким виразом, що всі скупчилися коло нього, щоб краще почути.

Прокіп почав розказувати, що німці знову мають прийти забирати збіжжа, худобу, і все, що ще осталося по послідній забірці.

Всі насупили брови й мовчали, бо кожний думав, що напрацювався ціле літо, щоб було прожити зиму, та деякого цента придбати, а тут забирають все й голодувати прийдеться.

Прокіп мовчав хвилину, чекав, щоб почути їхню думку, але ніхто не говорив. Він знетерпеливився і запитав:

—Що ж ви на це скажите?

Ніхто не знав що сказати. На заді сидів військовий інвалід, Панас Тарасенко, підвівся і сказав силь ним басом, що всі здригнулися мов полохливі птахи:

—Мовчите?! Я скажу за вас, як ніхто не придумав.

—Говори, Панасе! — закричали кілька голосів.

—Так скажу. Але ви не вхиляйтеся. Йдіть і всіх скличте в містечку, повідоміть їх і добудьте рушниці і куломети зі сховків,— а в нас їх досить, та будемо мірятися з німотою! Я вже з ними нераз мірявся, то знаю їх добре. Досить гнути наші спини перед кожним зайдою й вгощати їх нашим хлібом за їхні буки на нашій шкірі.

—Славно, Панасе! Я також так думав, але чекав що ви скажите,— сказав Прокіп.

—Так не проволікаймо часу, але берімся до діла,— крикнув хтось з гурту.

Та, щоб краще ще настроїти всіх, Прокіп розказував їм підслухану розмову Осипа зо Степанею, що німці не то що грабують нарід, але й зневажають наш уряд, військо, а самі роблять що хочуть, як наші заняті в боротьбі з московським комунізмом.

—А хиба ж ми якісь безголові потвори, щоб кожний здирав з нас шкіру?! Ми ж сини славних козаків! Ану, всі до роботи й покажім тим панам, що уважають нас за робочу худобу, що й ми вміємо постояти за собою!— кричав Панас, аж слина скакала йому з рота, а очі іскрилися.

—Так всі до діла! Приготовте рушниці, кулемети й всіх зберіть. Ми тут з Панасом й другими, що визнаються добре в цій справі — підгутуємо плян,— сказав вдоволений Прокіп.

Робота оборони почалася горячково.

Вістка скоро пробігла в цілому містечку, щоб всі ставали до оборони свого добра й чести. Хто не зрозумів добре —приходив до Прокопа о пояснення. Прийшов й Трохим Марченко зо своїми приятелями, що уважався за поважний авторітет у громаді за свої різні ініціятиви. Цей раз він був лютий і противний початому ділу. Підійшов до Прокопа і почав кричати:

—Ви всі тут збожеволіли! Чи ви думаєте над тим, що ви робите? Ви виступаєте з мотикою проти такого залізного війська? Послухали здитинілого старика, що з давна привик бунтувати добрих людей на злі вчинки й тепер йому знов захотілося погуляти, а ви йдете за ним. Та це не така легка справа! Тут поляжите всі трупами, і з містечка останеться згарище, як непокинете цего поганого гадючого діла!— кричав розлючений Марченко до людей, що все більше збігалися, але цей раз ніхто його неслухав.

Панас підступив до Марченка, щоб йому дати відповідь по військовому, але Прокіп затримав його.

—Ти, Панасе, підожди, а я скажу Трохимові, щоб йому було розумно. —Ви не наривайтеся, Марченко, коли не розумієте добре справи.

—Мені такого паршивого діла непотрібно розуміти, що бунтує мирних людей на непотрібну смерть!— дальше кричав Трохим, а за ним його приятелі.

—Гм... Діло паршиве... Наші корови, овечки, поросята — йдуть спокійно на смерть а наживаються ними чужі шлунки, і ми маємо їх вигодувати та задармо віддати. Потім, як їх нестане — ми маємо всі спокійно умирати з голоду, а нашим тілом будуть гноїти нашу землю, щоб на ній вродився добрий хлібець для їхньої наживи. От й так виходу нема — помремо сяк чи так. А як помремо в боротьбі, то не собачою голодною смертю, але по геройськи!— відказав Прокіп спокійно.

—Шкода витрачувати даром часу, Прокопе. Це душевні каліки, яких вже запізно перетворити на кращих характерів. От кількох їх зібралося й хочуть вщіпити в нас свій дух гнилизни, що задихає від них, —сказав Антоненко, приятель Прокопа, що прибіг послухати в чім справа йде.

—Ви всі, що лякаєтеся постояти за свою честь й право — йдіть заховайтеся в медвежі нори, а ми дамо собі раду без вас, слабодухи, лише не мішайте, як не помагаєте,— додав Панас.

—Так робіть це гадюче діло, затроюйте громаду, а ми не мішаємося!— вигукнув засоромлений Марченко, що може вперше викликав на себе гнів громадян, де цей раз йому невдалося переконати їх своїм крутійським підступом.

—Так би відразу не мішали!— крикнув за ними Антоненко, як вони відходили під вигуками сміху.

Праця почалася завзято. Панас розділив на групи й дав кожній групі розпорядок що має зробити. Впротягу кількох годин всі дороги були забарикадовані, тільки оставлено головний шлях, що вів до залізного двірця. Цю дорогу перетинала річка, на якій зносився темний запорошений місток, що стерчав мов звірячий кістяк близько стації. Цей місток обсадив Панас найкращими людьми з кулометами, що були військовими, що — коли буде потрібно — знищили його.

Гарніков, якого в містечку всі звали заволокою, що зайшов і осівся в містечку з Польщі чи Московщини та добре розбагатився різними крутійствіми, защо нераз приходилося зводити з ним боротьбу бідніщим за визиск їх — прислухувався, як Марченка ганьбили, якого він найбільше ненавидів, бо це був найсильніший суперник, як знанням, так й багаством. Тепер була для нього добра нагода — думав він — використати його на свою сторону й за одно, провчити тих бунтарів.

Марченко йшов до дому розлючений і викрикав вулицями грозьбою, а його приятелі йшли за ним з опущеними носами та бурмотіли за ним. Гарніков йшов за ними і радів з їхньої невдачі, але придумував, щоб тепер з ними звязатися, але не хотів, щоб хто бачив. Коли ж вони вже доходили до Марченкової хати — він підступив і заговорив:

—Ось як та голота поводиться з поважними людьми, що нераз давали їм різні поради й поміч,— сказав підлесно до Марченка.

—Так воно завше буває,— відказав Марченко.

—І ви не думаєте провчити ту голоту за пониження чести?— бунтував Гарніков.

—Гм... як його тепер провчите, коли вони всі збунтовані й за ними все право?

—На те можна знайти раду. Але ходім в хату, бо те гадя може нас підслухати.

—Так може б справді?— підхопив хтось з Марченкових приятелів.

В хаті опанував всіх чорний дух злоби. Марченко ще гірше розлючений ходив по кімнаті аж стогнав, а Гарніков з вдоволенням приглядався, а так підступив і почав:

—Слухайте, пане Марченко. — Прийшла пора, що ми мусимо скінчити ту тайну війну зі собою, яка була між нами до тепер, а взятися, скілько нас тут є — загнуздати ту розгуляну дич, що все стає більше й більше проти нас за наше добро, яке ми їм даємо.

—Що ж по вашому зробити?— запитав Марченко.

—Це найлегче зробити, коли ви годитеся. Повідомити німців, щоб прийшли та трохи їх повчили як бунтуватися проти них, а з цього й ми скористаємо.

—Це була б завелика кара, що відбилабся й на нас, бо німці побили б багато людей,— непогоджувався Марченко.

—Жалко вам хамів? Вони вас не жалують.

—Та воно правда, але...

—Я думаю, що Гарніков добре говорить,— додав Ярчук.

—Як ви так думаєте — робіть,— погодився врешті Марченко.

—От й добре!— вдоволений Гарніков почав розказувати свій плян. —Кілька десяток верстов є

німці. Моя дочка приїхала вчера й розказувала мені. Треба лише комусь повідомити їх, що тут голота підготовляє повстання проти них — до раня справа буде виграна, а тоді те гадя зрозуміє, що Марченко давав їм добру раду.

Марченко тепер був дуже вдоволений таким висновком Гарнікова, бо це піднесе в громаді його мудрий авторітет, а Гарніков дальше буде в затінку, бо з ним мені звязуватися не подорозі,— думав Марченко. —Але хто це зробить?

Всі мовчали, бо ніхто не міг відважитися на таку небезпечну справу. Гарніков побачив, що ніхто з присутних немає відваги, сказав:

Коли ви всі боїтеся, то я візьму це діло на себе.

—Так робіть це добре й скоро,— заговорили всі вдоволено.

Гарніков гордовито випрямився, як герой і подався скорою ходою до дому.

— — — —

Степаня не спала, але прислухувалася всім цим рухам, що кликотіли в містечку й слідкувала за кожним рухом, про що й ніхто не думав. Коли почула суперечку Марченка з Прокопом й побачила з ним під ступного Гарнікова — зрозуміла, що тут може бути зрада, нащо ніхто в такім запалі праці не зверне уваги. Вона пішла й скоро розбудила Ганну, дівчину, що помагала їй в домашній праці, і наказала їй слідкувати тайком за розмовою Гарнікова з Марченком. Ганна була хитра дівчина, що коло Степані підвчилася з книжок різних пригод, і це було для неї цікаве виконати якусь ролю. Вона підслухала всю розмову і прибігла розказати Степані підслухане, та по-

далася за Гарніковим. Не проминуло довго часу, як Ганна побачила просуваючогося їздця з дому Гарнікова, що викрадався темними закутинами вуличок. Це вже було для Ганни досить й вона скоро побігла до Степані. За кілька хвилин пігнався вихром другий їздець в напрямі за першим.

Збігали години за годиною, а післанця Гарнікова не було, ані німці не приходили. Гарніков з Марченком, що зразу радісно виглядали німців — почали нетерпеливитися. Марченко почав підозрівати Гарнікова, що він інтригував його, щоб тепер пімститися на ньому, а Гарніков думав, що Марченко зрадив його і сказав голоті, щоб придобритися їм, а його самого знищити. Тимчасом Юрко, що був другим їздцем в погоні за дочкою Гарнікова, яка їхала звідомити німців про повстання — вже був давно вдома й сміявся в кулак, як вони тайком заглядали засумовані за своїми спасителями німцями.

Юрко розказував Степані як він здігнав гарну панночку Гарнікова за лісом та затягнув її біле тіло з розвіяними косами в гущавину ліса і прикрив нею купину мурашок, щоб мали чим живитися разом зо звірями.

—Цего, Юрку, ніхто не сміє знати — тільки ти й я .Памятай! Це наша тайна,— застерігала, Степаня Юрка.

— — — —

Цего ранку навіть сонце появилося на обрію якось скорше як іншими ранками й розпустило свої пасмисті проміння, хоч вже було безсильне огріти землю, але немов хотіло приглянутись на громадян містечка, що рухалися при праці як комахи перед упадом дощу.

Прокіп йшов поважно вулицею й приглядався всьому рухові чи все впорядку і з вдоволенням усміхався. Підійшов близько дому Степані, і, подумав, вступити та розказати про свій успіх, а вона певно буде дуже вдоволена, бо це вона найбільше цего бажала. Тільки Прокіп вступив на подвіря, як в дверях появилася Степаня й привітала його ввічливо.

—Щось ви сьогодня дуже зраня, Прокопе,— сказала усміхаючись.

Гм... як діло треба зробити, то нема часу висиплятися, бо пропаде все,— відповів вдоволений Прокіп

—Бачу, що діло добре йде, коли ви в доброму настрою.

—Мені все добре вдається, як я розумно починаю й з добрими людьми,— відказав хвалькуватий, Прокіп.

—То ж розкажіть дещо цікавого,— спитала Степаня, удаючи, що нічого не знає.

—Одним словом — все йде добре, тільки Трохим Марченко колотить зо своїми приклонниками, але це не багато шкодить. А решта все готове, обведено залізним муром довкола містечка.

—Де-ж ви взяли того заліза стільки?— сказала жартом, Степаня.

—Людські груди сильніші за крицю, як в них є хотіння й ідея,— відказав гордо Прокіп і випростив свої старі кості мов на військову команду, аж Степаня усміхнулася з його чудернацького старечого вигляду.

—Дуже гарно! Я вдоволена з вашої амбіції, лише шкода, що не всі в нас такі, як ви. Тим не журіться, що Марченко шкодить. В людській природі є такі характери, що у важних справах заломляються й

шкодять собі самим і другим, але як хто розуміє з ними поводитися, то їх можна привернути, або цілком розоружити. А часом такі люде, як приходить вже до діла — приступають з другими, відважними, хоч в початках противилися. Те саме може статися з Марченком, або з деякими його приятелями. Але ви, Прокопе, постарайтеся принести й мені рушницю, щоб і мене незачислили до зрадників, або песемістів.

—Ви поможите в чімось іншім, а з рушницями ми маємо досить мужчин,—вмовляв Прокіп Степаню.

—Так хоч для власної оборони,— вимагала Степаня, як Прокіп вже виходив на вулицю скорою ходою.

— — — —

День збігав ліниво. Всі нетерпеливо вичікували непрошених гостей, але вони не спішилися. Вже навіть декотрі з запальчими головами почали нервуватися й падати духом, бо уважали, що це могла бути неправдиво пущена вістка.

Сонце поволі спускалося до склону. Вкривалася туманна нічна імла. Десь за лісом викочувався на поляну чорний дим клубками що мішався з вечірнім туманом. З часом було чути стогін тягарового потягу, що ледве сунувся від тягару довжезної балки вагонів, та ригав згарками вугілля і розсівав їх по посохлих травах. Міщане насторожено приглядалися до потягу, якби це вперше бачили. А машина стогнала все дуще й дуще, підсуваючись блище до стації, щоб скорше хоч трохи відпочати. З вагонів виглядали військові постаті у сірих однострояx.

—Німці! Німці!— почувся всюди шепіт голосів.

—Будьте всі готові й чекайте на знак трьох стрілів Панаса,— вмовляв Прокіп, переходячи від одних до других.

Потяг спинився, а з вагонів висувалися вояки, але ніхто не був певний, хто вони?

Степаня входила на місток, в напрямі до стації, і за нею підбігав Панас.

—Куди ви, ради Бога! Зараз пічнеться стрілянина!— пробував завернути її.

Стрілянина?! З ким?— ніби здивовано запитала.

—Та ж з німцями!

—А хиба ви знаєте, що там є німці і кілько їх є? Отже, будьте спокійні й не починайте нічого, доки я не верну, або дам вам знак починати. Я розумію їхню мову й мені вдасться скоро розвідати про їхні пляни.

Видно було як вояки снувалися на двірці. Степаня скоро верталася зо стації. Коло двірця формувався в порядок відділ вояків. Між громадянами містечка зростало сильне напруження, а на декого страх. Степаня повідомила, що там є около три сотні німців, але куди їдуть й яка їхня задача тут, вона не довідалася. Німці впорядку висунулися зо стації і йшли як пливуча вода до містка в містечко. Все заруxалося. Нараз вигукнули три стріли, це знак Панаса.

Гримнули рушниці, затукотіли кулемети з двох противних сторін. В одній хвилині порядок йдучих німців розсипався як стадо звірів, і всі бігли до вагонів. Та машинові кулемети швидше шлють кулі, чим людина може рухатися. Від неї не втечеш.

Закім німці опамяталися від наглого удару, щоб поставити свій опір — дядьки вже облягли стацію й вагони зо всіх сторін. Кулемети чесали по вагонах, а сірі однострої встелювали трупами залізні рийки.

Завзяття повстанців росло більше й більше. Перекотилася кількагодинна люта буря наболілих душ ненависти гостинних громадян містечка Попи-

лівки і спалила три сотні ворогів, що за щирість відплачувалися їм своїм самовільством і зневагою.

Старий Прокіп з Панасом віддавали всю свою енергію, хоч всі вже бачили свою побіду, що прийшла над ворогом і над своїми слабодухами, яким бракувало людської відваги.

Вечірний осінній туман вкривав своїм рядном трупи в сірих одностроях, а чорнозем забирав їх у свої вічні обійми.

КІНЕЦЬ

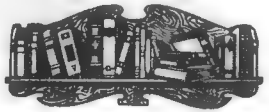

ДОБРИМ ТОВАРИШЕМ Є —

DREWRYS

ESTABLISHED 1877

ДРУВРИС ПИВО

БУДЬТЕ ТВЕРЕЗИМИ — ПИЙТЕ ПИВО

АЛЬБАНЦІ СЕРЕД СТЕПІВ УКРАЇНИ.

З невідомих подробиць нашої етнографії.

В мелітопільській окрузі, 25 кільометрів від Мелітополя на тубальсько - тазівському старому шляху по обидва його боки, лежить над балкою село Тіюшки - Георгіївка. Село це замешкують Альбанці, нащадки справжніх синів альбанських гір, які в в першій половині минулого століття переселилися сюди. Їхня імміграція спричинена невідрадними національно - політичними відносинами в батьківщині. За римських часів Альбанія була провінцією Риму й називалася Ілірією. Коли Рим розбився на два цісарства, Альбанія дісталась до Візантії. В 7., 8. й 9. століттях її завоювали Словяни й тоді вона входить у склад болгарської держави, а в 10. ст. альбанське місто Охріда було навіть столицею Болгарії. В 1018 р. Візантія підбила Болгарію, а з нею й Альбанію. Саме на той час припадає сильний вплив католицької Італії на Альбанію; тоді багато Альбанців перейшло на католицизм. Так було до 13. століття. Від року 1336. до 1355. Альбанія переходить до Сербії. За царювання Степана Душана виселюється з Альбанії велика частина її мешканців. Це було перше переселення й припадало воно на час поширення ісламу. В 19. ст. зявляється в Альбанії постать національного героя Скандербергера, гарячого борця за незалежність своєї батьківщини й визволення зпід турецького ярма, — бо ще треба додати, що після упадку Константинополя й завойования Турками Балкану, Альбанія дісталася під владу Могамедових наслідників. 1806. й 1807. рр. Росія веде війну з Туреччиною, забирає їй декілька провінцій і міст, а в Константинополі вибухає революція. Саме тоді починають Альбанці, пригноблені політично й господарчо, втікати, спершу до Бесарабії, а згодом аж в околиці Мелітополя. Така історія імміграції Альбанців в Ук-

раїну, так повстала Георгіївка. Російський уряд давав кожному Альбанцеві по 60 десятин землі, але вони взяли тільки по 50 десятин.

Георгіївка лежить серед степу, сьогодні приспосібленого до хліборобського вжитку, покраяного бороздами; колись це був рівний, куди оком глянеш, ногайський степ з дуже одноманітним краєвидом.

Флора Мелітопільщини бідна: лобода, що йде на корм вівцям, і біла та жовта акація, але в маленькій кількості. Небагато овочевих дерев, де-де терен, занесений із старобердянських лісів. Недалеко Георгіївки є невеличка річка зі ставом, що на весну розливається по полях і дає змогу влаштовувати городи. В ставу багато риб та раків. Зате нема зовсім води до пиття, бо ці дві фонтани, що трискають сірчановодневою водою, обслуговують Альбанців, але хто інший не пив би з них.

Георгіївка має, за останніми статистичними даними, 1271 людей. З цього: 608 чоловіків, 663 жінки. По національності: 1183 Альбанців, 8 Болгарів, 30 Москалів. Господарств 230; 224 селянських та 6 інших. Отже велика перевага хліборобських Альбанців. Вони в більшості анальфабети, але старі звичаї з Альбанії зберегли, теж дуже релігійні. Св. Юрій (Георгій) у них в дуже великій пошані, навіть село назвали його йменням. Це значить, що вони войовничого роду, бо й у нас св. Юрій був покровителем козацтва.

Крім Георгіївки, Альбанці ще заселюють два поблизькі села: Таз і Гамовку. Всі вони мають спеціяльне альбанське обличчя, багато традицій старого побуту, старих вірувань. Там можна зібрати щедрі матеріяли для етнографії, теж для вивчення фольклору. Ось кілька картин з побуту українських Альбанців.

Найцікавіше в Альбанців — це їхнє весілля. Воно складається з трьох частин: сватання, вінчання й самого весілля. За сватів молодий бере здебільше чужих людей. Коли батьки молодої годяться на подружжя, тоді батько або мати молодого вмовляються про посаг молодого для молодої (убрання прикраси, перстені, бронзолєти, срібний очкур та ін.) День перед весіллям молода ходить з відкритою головою, у фєзці, помереженій золотими нитками. В день вінчання молода стоїть на помості в кутку й цілує всім людям, що підходять, руки. Коли молода з цього самого села, то кум з кумою їдуть з молодим, з його родиною та близькою молоддю до молодої. Коло дому молодої стоїть закуска (бублики, вино, ласощі). Жінки входять до хати й убирають молоду. Чоловіки без шапок, хоча б і зимою, частуються, стоячи під хатою. Вбрана молода виходить із хати з дівчатами й усі йдуть до церкви. Після вінчання йдуть так: молодий і молода, позаду кум і кума посипають молодих ласощами, перемішаними з зернами пшениці. Перед хатою молодого виливають воду молодим під ноги, на знак прощення життєвої дороги. З хати молодого виходять родичі з мукою, з запаленими свічками й стараються обсипати батьків. Так їм бажають, щоб дожили з молодими до сивого волосся. Батьки танцюють перед молодими "джок" (танок із піснями), потім співають пісню "валє". Далі молоду ведуть до дверей, де вона мачає свій палець в оливу з червоним вином і мастить двері з чотирьох боків, щоб у хаті завжди було вино й олива. Тоді кум знімає з молодої пояс і звязує ним обидвоє за шию. Молодих вводять до хати, ставлять у кутку на помості, молодій дають хлопчика, молодому дівчинку, щоб у них родилися діти обидвох полів. Тепер зачинається весілля. Молода стоїть мовчки, доки кум не позволить і їй бавитися; він же кум — голова весілля, садовить за стіл, де кого схоче. Платить за частування гостей кум. Від кумування відмовляються, але

відмова викликує велику догану в громаді. Гості роблять на весіллі те, чого кум забажає. Коли кума звяжуть рушником із кумою, зачинають танцювати біля хати, молода теж уже вільна й сходить із помоста. Кума відвозять телятами додому, кума йде з родиною і в кума знову збираються гості, щоб продовжити весілля. Весілля триває кілька день, трохи в молодого, трохи в кума В останній день молода миє ноги всім гостям, за що їй платять, потім убирає їм панчохи, а вже наківці — хвалиться своїм приданим.

Випас худоби звязаний в Альбанців з традиційними обрядами. Заки виженуть худобу на пасовисько, печуть пшеничні коржики, господар волоче їх на шнурку по землі, потім зїдає разом із волами й коровами, а решту ховає в хаті (щоб було досить хліба в хаті). Попіл із соломи, якою пекли коржі, господиня несе надвір, виходячи задом з хати й розсипає навколо воза, а на лопаті засвічує свічки, що горять аж до виїзду на степ. Це на те, щоб не притрапилося яке нещастя. Решту насіння з посіву все дома варять і зїдають.

З музичних інструментів у Альбанців поширений фйол, щось ніби флет, металева дудочка, на якій виграють дуже сумні мельодії. Пісні в них досить рідко альбанські, більше болгарські.

Хати Альбанців, звичайно з каменя, мають дві половині: одну для свят і гостей, другу буденну, де немає ніяких меблів. Альбанці сідають там просто на долівці, підігнувши під себе ноги, по-турецькому. У вікнах хат виставляють тарілки як національну прикрасу. Дуже люблять уміщувати на дахах своїх хат фігури, що фантастичними контурами нагадують стародавніх ельфів; Альбанці їх називають "кучедра". Всі фігури обовязково мають хвости.

Мова українських Альбанців уже так далеко відійшла від матірньої, що справжній балканський Альбанець нелегко розуміє українського Альбанця. Пишуть нашою абеткою. Тепер є там школа з московською мовою навчання. У 1929. році відкрили в Георгіївці лічниче заведення, бо тамошні сірчано - водневі води міцніші від кавказьких. Вони лікують: ісхіяс, ревматизм, подагру, серцеві та нервові хвороби.

— — — —

Ось таке є альбанське село в Україні. Доповнює воно собою барвисту етнографічну мозаїку нашої Батьківщини, одної з найбагатших країн світу, де як на глум, — найгірше живеться Українцям, поневоленим автохтонам тої землі.

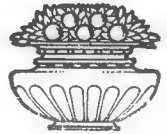

КРАЇНА ДЕРЖАВНОЇ МУДРОСТИ
В ЧІМ ПОПЯГАЄ СИЛА АНГЛІЇ?

540 мільйонів людей найріжніших рас і народів, четвертина земної суші (40 мільйонів квадр. км.), 87 країв і держав плюс Індія, яка сама має 19 провінцій і 18 держав, отже разом 124 краї — це є британська імперія. Цей твір політичного генія білої людини здистансував — можна сміло це сказати — римську імперію цезарів. Яких велитенських державних умілостей треба було, щоб таку потугу створити і її в найкритичніших хвилинах історії вдержати! Насувається мимоволі питання: як і завдяки чому англійці здобули ті вмілости?

А рецепта на диво проста: "Мої хлопці грають гокей і читають Плятона". Так відповів на запит одного німця: "Як ви виховуєте своїх учнів на державних мужів?" — директор славного англійського коледжу, з якого виходять майбутні великі політики. Отже дати змогу молодій людині розвинути всі чисто - людські прикмети, щоб вона справді стала повною людиною, не звихненою якимбудь штучним нагинанням сюди або тамтуди. У цім найважніша роля, як бачимо, припадає спортові й Плятонові.

Спорт, але не цей, де грачі ломлять собі ноги й розбивають черепи, а спорт в клясичнім значінню того слова, має навчити дисципліни, співпраці і — найважніше — чесної гри; має вщіпити в молоді душі засади прислівного англійського fair play. А клясична література, греко-римські автори мають оформити духа. Бо відомо, що ніяка література не має таких сильних формуючих потенцій, як їх старинна грецька творчість з Плятоном на чолі. Як завершення того оформлювання приходить вкінці лектура Плятона, який має виховати державних мужів. Спорт і клясична література дає у висліді завершену й оформлену

людину — джентельмена, завжди опанованого, завжди у формі, завжди на своїм місці.

Часто кажуть, що англійцям якось особливо сприяло щастя при будові імперії. Щастя в історії — досить туманне поняття, бо це фікція. "Щастя" для одного народу обертається в його нещастя, для другого є нагодою до нового підйому й могучости. Чи щастя чехів не звернулось проти них? Подібних прикладів можна наводити до схочу. Прихильність долі чи так зване щастя англійців полягало в тому, що вони завжди вміли використати кожну догідну для них можливість.

Англієць не є доктринер і не любить пустого теоретизування. Не укладає з гори політичних систем і не випрацьовує заздалегідь викінчених програм політичного ділання. Безкомпромісові принципіялісти й доктринери чулися зле в Англії, згодом залюбки виносилися до Америки. Англієць ріщає від випадку до випадку, маючи тільки ясно скристалізовану остаточну ціль, але рішає на підставі здорового розсудку, "хлопського розуму". Нехіть до доктринерства уможливила розвиток відомого на весь світ "коммон сенсу". Таким чином сформувалася постепенно і незамітно англійська конституція, так виріс своєрідний англійський устрій, так врешті повстала ця штудерна будова, яку подивляв світ — британська імперія.

Ось вам кілька прикладів. Король Юрій І. не вмів ні слова по англійськи, тому перестав ходити на засідання своїх міністрів. Хтось на його місце мусів провадити радою. Случай хоче, що цю функцію на доручення ради обняв міністр Вальпоуль великий майстер політики і державний муж. Ці два випадки послужили нагодою до того, що після довгої тяганини між королем і парляментом сформувалася і вкінці закріпилася інституція премієр-міністра, про що передше

англійці і чути не хотіли. З цього самого випадку витворився згодом один із фундаментів англійського парляментаризму — відповідальність міністрів не перед королем, а перед парляментом.

В половині XVIII. ст. назріває напр. для Англії ве-

лика можливість стати морською потугою. І нехайби в тій хвилі не було чоловіка, який бачив таки можливість і міг її використати, то в Індії були б неминуче закріпили свою владу французи, а Америка теж булаб стала французькою кольонією. Але на поверхні виринув Вілям Піт і те, що було для французів можливе 1755 р., не могло статись у 1761.

Або історія добуття Суезького каналу. Немов маняк, геніяльний інженер Лесепс, опанований ідеєю прокопання каналу через Суез, пропагує її по цілій Европі і шукає між політиками помічників. Англійці побачили в тому проекті страшну загрозу для Індій з боку Франції, якій тоді підлягав Єгипет. І вони пускають всі закулісові пружини в рух, щоб не допустити до реалізації пляну. Кільканадцять літ шкодять Лесепсові, але цей завдяки прихильности Саїд Паші і французької королевої вкінці осягнув своє і канал став доконаним фактом. Розтратний наслідник Саїд Паші Ізмаїл Паша хоче продати свою пайку акцій Суезького каналу. Пертрактації з урядами йдуть у великій таємниці. Але англійський премієр Дізраелі довідується про це при помочі прислівної англійської політичної розвідки. Вмить рішає, що Англія мусить купити ці акції! Дізраелі вмів оцінити його будучу вартість і майбутнє для імперії. Трансакція була переведена продовж 24 годин, англійський уряд виплатив велитенську суму, якої державна каса в даний мент навіть в цілости не мала. "Потребую на завтра чотири міліони фунтів" — з такою запискою післав премієр посланця до свого приятеля жидівського банкира Ротшільда. "Будете їх мати" — звучала відповідь. Коли справа опинилась в парляменті, премієрові зчинили страшну авантуру за власновільну транзакцію, але пакет акцій вже був у портфелі уряду.

Англія завжди вміла витворювати й зберігати особливий клімат потрібний для виробу і плекання найкращих талантів при кермі державного життя. Коли молодий Піт повалив Вальпоуля, то старий премієр замість кидати громи на противника, як це булоби в іншім краю, радив своїм наслідникам взяти Піта до кабінету, "нехай покаже, що вміє". Вільний шлях талантам! дайте йому змогу, хай покаже, що він потрафить! — Ось підставові засади англійського політичного життя. Завдяки тому із найнижчих верств може видобутись талановита людина на найвищі щаблі. Побідник Наполеона Нельзон був сином сільського пастора, а великий Джо Чемберлен, батько сьогоднішнього премієра, був сином шевця.

В основі всіх прикмет англійця є замилування до свободи. Вся історія Англії включно до революції Кромвеля — це боротьба англійського народу зі своїми королями, які хотіли йому накинути свою необмежену владу. Ота свободолюбність не має в собі ніякого анархізму; вона основана на глибокому почутті законности й ладу, є фундаментом всіх громадських чеснот англійського народу і джерелом його державотворчих здібностей. Тільки вільна людина є творча і тільки вільна людина може панувати. Англію варта студіювати, бо це незглибима криниця державної мудрости.

М. Д.

М. Г.

СМЕРТЬ ІВАНА ПІДКОВИ.

Політика давньої Польщі у відношенню до своїх близчих і дальших сусідів ніколи не грішила консеквенцією, коли ходило про потуги в роді хрестоносного лицарства, Московщини чи Туреччини, а ще менше етикою, коли ходило про "союзників" у роді України, Литви чи Молдави-Волощини. Формально й офіціяльно була Польща заєдно "заборолом" християнського світу проти напора мусульманського сходу й таким легендарним "щитом Европи" осталa вона в шкільних підручниках історії. На ділі представлялася справа хочби настільки відмінно, що ця історична місія Польщі на сході була випливом політики з природи нещирої й придуманої на дуже недалеку мету, якої розвиток був подиктований при падками й "незалежними обставинами" в роді тих, чи в даному моменті мала Польща до розпорядимости чужі руки, які б вигорнули для неї каштани з бісурманського вогню. Польща жирувалася як щит Европи, але заєдно коштом справжнього щита, яким була для Польщі Україна з її низовим козацтвом, без якого Польща здобувалася на Цецору, але ніколи на Хотин.

Щоб шанувати Туреччину, Польща вміла від випадку до випадку назвати, наприм'р, справу визволення Молдаво-Волощини з під турецького ярма своєю справою, вміла піддержувати на молдавських престолах своїх людей проти ставлеників Туреччини, але це не перешкаджало їй у любий момент невдачі, не тільки відкараскатися від своїх протекціонерів, але як цього було треба, відрубувати їм голову за головою, щоб при найближчій нагоді знову починати свою "інтервенційну" політику наново. Золотом молдавських невдачників-претендентів напо-

вняли польські королі та вельможі свої скарбниці, з вибухів молдаво-волоського вулкану тягла зиски польська дипльоматія, але це ні в чому не забезпечувало рук, що виграбували для Польщі каштани з вогню, від їх офіціяльного згідного з приписами, середньовічного, карного кодексу відрубання.

Криваві постаті господарів Томші, Янкули, Константина Дуки й врешті, світлої памяти українсько-молдавського героя Івана Підкови, це не стерті плями на картах політики й "дипльоматії" старої Польщі. Їм теж, між іншим завдячувала вона свій розклад і неминучий упадок у половині XVIII. в.

Одну з тих плям, що впала на карти польської історії, хочемо пригадати на цьому місці.

В 1574 р. вбили Турки славного своєю відвагою, силою й хоробрістю молоденького господаря Івана, прозваного загально Іванею, шоб на його місці посадити свойого ставленика Петрилу, з роду волоських господарів. Молдоване збунтувалися проти жорстокого ставленика Порти й пригадали собі, що на Запоріжжі живе природній брат убитого господаря — Іван Підкова. Не виключене, а навіть певне, що підшепнула їм цю думку гнучка польська дипльоматія. А був той козак людиною незвичайного лицарського духа, виїмкової хоробрости й сили; в пальцях ломав кінські підкови, від чого й пішло його козацьке прізвище.

Жив для боротьби з Турками, яким не раз, не двічі допік своїми очайдушними наскоками коли в нього явилося молдавське посольство, він без вагання зібрав січове брацтво й рушив до Молдавії. Не обійшлося тут без помочі польських вельмож, що старим звичаєм, рішили скористати з нагоди.

Підкова прогнав турецького ставленика Петри-

лу, вступив побідоносно в молдавську столицю Ясси й засів на престолі господарів.

Нещастя одначе хотіло, що Польща, а властиво її король Степан Баторій не думав тоді про ліври "оборонця Европи" перед навалою "невірних". Мріючи про завоювання Курляндії, Баторій мусів дбати про ласкаве око "невірної" Туреччини. Семигородські війська Баторія рушили на Ясси, в підмогу Туркам проти Підкови, що бачучи нерівність сил, покинув молдавський престіл і завернув на дніпровий Низ. З собою віз Підкова 14 гармат і чимало добра, яке підступом вимантив у нього князь Януш Збараський, що крім того "порадив" Підкові піддатися Баторієві, що як... сам лицар, оцінить лицарську відвагу Підкови. Підкова був лицарем, але не дипльоматом. Послухав зрадливих підшептів польського вельможі й поїхав до короля, що довго не думаючи, закував Підкову й посадив у тюрму в Равї у Великопольщі. Тут уже Баторій хотів, підлещуватись Туркам, післати Підкову на шафот, але зібрана на соймі шляхта, яка спочувала себе співучасницею молдавського походу Підкови, вимогла в Баторого помилування героя. Все ж таки з тюрми Підкови не звільнено. Його перевезено до Львова, куди весною 1578 р. поїхав і сам король.

Тут одначе прибув до короля турецький посол з домаганням голови Підкови. Баторій не мав сили відмовити, але, віддавши Підкову в руки оправців, сам утік зі Львова, ніби на полювання. Не мав відваги глянути, як крівава голова героя покотиться по руштуванню.

Сталося це 16-го червня 1578 р. Король утік, мов Пилат, умивши руки, а тимчасом королівські галябардники привели Підкову до дому Матвія Корінника (пізніша камениця Дибовицьких в ринку), де

після строгого допиту, переведеного литовським маршалком Котовичем, признано його насильником турецько - польського "союзу" й як такого засуджено на смерть.

Підкова не лякався смерти, якій стільки уже разів заглядав у вічі. Але обурений віроломством польських вельмож, підняв в гору окайданені рукий великим голосом заявив, що само небо пімстить доконане на ньому насильство. Виведений під ратуш на лобне місце (т. зв. пренгеж), де трачено злочинців, Підкова ще раз промовив, кажучи, що він не раз, не двічі обмив свої руки бісурманською кровю, а тепер радо свою голову віддає християнству на покутну жертву.

Сказавши це, прикляк, подав катові свій моч, і за хвилю покотилася його буйна козацька голова по руштуванню, на очах турецького посла.

Міський писар Войцех Острош занотував, що в момент, коли падала голова Підкови, заломилася нечайно криша над підсінням ратуша й з лоскотом упала на землю, що, приглядаючися екзекуції голота, признала очевидним знаком неба.

Так заспокоєно вимоги новозпеченого турецького "союзника" Польщі. Баторій, коштом голови козацького героя, доказав свою непричасність у молдавській авантюрі, але це не спасло його від плями, якої не в силі стерти з нього навіть, так патріотично - успосіблений історик Львова, як Ф. Яворскі.

"На полювання втік король — пише Яворскі — тоді, коли на львівському ринку мала впасти голова Івана Підкови; одинокий може вчинок, що тінню покрив побут Степана Баторія у Львові, а навіть і саму його особу"....

Тіла Підкови не полишено в руках оправців. Львівське успенське брацтво забрало його зараз по екзекуції, прибрало рожами й, відправивши торжественні похорони, зберегло в підземеллях своєї брацької церкви. Мова тут про успенську церкву, що, погоривши в 1581 р., дотревала поправлена до 1591 р., в якому почалася будова теперішньої.

Трудно допустити, щоби могила Підкови збереглася непорушеною до нас. Трудно, але й не виключено, тим більше, що ані Йосифинська касата, ані пізніші обнови церкви, включно з останньою в 1927 р., не розкрили всіх гробниць, які були під успенською церквою. Частина їх, між иншими, гробниця Конст. Корнякта й досі остають ненарушені.

В брацькій скарбниці зберегався до війни металевий герб з трьома підковами й мечем, ніби хрестом по середині, що по припущенням Шефеневича, міг би бути гербом Підкови. На нашу думку, противоріччить цьому незгідний з XVI в. бароковий стиль гербу, як також його зміст, у якому не узгляднено господарського достоїнства нашого героя.

— — — —

ХОЧЕМО УСЕ МАТИ,
І ВСЕ МИ БИ МАЛИ,
КОЛИБ ПРО ТЕ, ЩО ХОЧЕМ,
ВСІ ЩИРО ПОДБАЛИ.

С. М. Дорощук

1-ий рядок послідного верша на сторонні 3-ій має бути на самім споді.

ДБАЙМО ПРО РОЗВІЙ НАШОЇ КУЛЬТУРИ

Наша історія нам доказує, що український нарід у минулому стояв культурно високо на Сході Европи, стояв вище від своїх славянських сусідів. Українці не тільки були культурніші, але й робили велике діло: свою культуру поширювали на чужі сусідні землі. Давня Литва й Білорусь багато завдячували українській культурі, а ПРО МОСКОВЩИНУ МОЖНА СМІЛИВО СКАЗАТИ, ЩО ЇЇ КУЛЬТУРНО ДВИГНУЛИ УКРАЇНЦІ. Українські вчені, письменники, проповідники, вчителі, друкарі й українська книжка несли освіту й проганяли темноту з московських очей. В себе ж дома український здібний нарід дуже високо цінив освіту.

Один чужинець, подорожуючи по Українській Державі за Богдана Хмельницького у 17 столі, зачудований, стверджує, що в УКРАЇНІ МАЙЖЕ ВСІ ГРАМОТНІ, ВМІЮТЬ ЧИТАТИ ЖІНКИ, ІХ ДОЧКИ ТА СИРОТИ, В ЦЕРКВІ СПІВАЮТЬ З НОТ, А ВСЮДИ МОЖНА ПОДИБАТИ ШКОЛИ.

Знов же ж знаємо, що ще в 1740-48 рр. в Україні на всіх 1105 осель було 866 шкіл. Про що ж це говорить нам? Це говорить про те, що тоді НАШІ ПРЕДКИ ВИСОКО СТОЯЛИ ПІД ОГЛЯДОМ ОСВІТИ, КУДИ ВИЩЕ ВІД НЕОДНОГО НАРОДУ ЗАХІДНОЇ ЕВРОПИ. Тоді, коли в Европі шкільництво стояло невисоко й мало було шкіл, українці з гордістю могли почванитися буйним розцвітом свого шкільництва. Правда — згодом освіта нашого народу підупала; важке життя в неволі не давало їй свобідно розвиватися. Найкраще унагляднюють нам це оці цифри: коли в 1632 р. в Свобідщині припадала одна школа на 2524 душ, то, під московською кормигою, в 1884 р. (250 років пізніше!) припадала одна

школа, аж на 4270 душ. Який великий поворот взад!

А тепер, коли московські комуністи кричать за освітою, читаємо в газеті "Ізвестія" з 3. IX ц. р., "що в минулому році понад 270,000 дітей в УССР не було охоплено навчанням..." Це повідомлення несподіване, бо большевицька преса вже кілька років тому голосила цілковиту ліквідацію неписьменности на Україні.

Але, коли б приглянутися блище, то найшов би багато більше дітей, що "неохоплені навчанням".

Та хоч як довго були й є непригожі умовини для освітньої праці під займанням, то жажда освіти не гасла, вона була в бажанні народу та в кращий час виходила на поведхню життя з новою, живою силою. В 1917. і чергових роках повіяло подихом волі — пробуджений нарід жваво кинувся до освіти, розбудовуючи бистро свої школи, не тільки вселюдні, але й середні й високі. Під чародійним подихом свободи почали рости в шаленому темпі, наче гриби по дощі — українські гімназії. І що цікаве та гідне уваги: ПОЯВИЛИСЯ ВОНИ НЕ ТІЛЬКИ ПО МІСТАХ, АЛЕ Й ПО СЕЛАХ! При тому не забуваймо, що все це діялося серед неспокійних, воєнних, отже непригожих часів! Чи-ж те останнє не свідчить про велике зрозуміння для освіти й її вартости в нашому народі, а заразом і про його культурний голод?

Пройшовши так побіжно минуле — бачимо, що наш нарід все високо держав прапор культури. РОБИТИ ТЕ САМЕ ТУТ, В КАНАДІ, ЦЕ ОБОВЯЗОК ВНУКІВ Й ПРАВНУКІВ, ЩО МАЮТЬ ІТИ СЛІДАМИ СЛАВНИХ ПРЕДКІВ. Тут маємо широке поле до культурної праці й змогу — працюймо і втягаймо молодь до праці.

Михайло Яцків

ПО ДОРОЗІ

Далеко за містом ішов чоловік. Похилений, бідно одягнений, капелюх насунений на чоло, очі як студена криця. Видко втікав від людей.

По дорозі оглянувся й побачив за собою пса. Опущений, виморений дивився чоловікові в очі і махав хвостом.

Той схилився, пес ліг і просив, аби його не кривдити. Чоловік погладив пса і зрадів, що найшовся приятель, сотворіння, що самохіть пристало до нього. І товариш тішився, біг за ним, то на перед і грався. Самітник думав над німотою, щирою вірою в одній хвилі; від людей не зазнав цього за ціле життя... Дав псові шматок хліба і погадав: от, добра несподіванка. З тобою буде веселіше. Зложимо, як каже Бодлер, свої дві нужди до купи ; може створимо якесь щастя.

З того спокою збудив самітника тупіт. Оглянувся — жене громада їздців, регочуться й виробляють збитки. Чоловік уступився на край дороги, пес ішов за ногою. Їздці стали насміхатися й напастувати чоловіка. Він перейшов через ворів на окіп, але тут нагнався один драбуга з конем і розтратував пса.

Гурт шибеників помчав з реготом, чоловічок остався.

Пес лизав його ноги і згинув. Чоловічок стямився, поховав його і пішов в дальшу дорогу. Тепер мав уже мету перед собою.

Їздці стояли на кватирі в селі і він правцював туди.

Запала ніч, стайню з їздцями й кіньми, а чоловік закрався, запив сторожу, підложив двері з надвору клецком, всунувся віконцем з другого боку до стайні і заткав його.

Їздці хропіли.

Тут підбив двері поліном із середини, повідпинав коні, взяв батіг, погасив світло, виліз під стріху над жолобом і кинув між коней кота.

Зчинився гриміт, крик, метушня, вереск як в пекл, аж стіни затріщали.

Коні гатилися копитами, він пражив їх шалено, вони розшибали собою на всі боки і доптали їздців. Копита френькали попри його, але він на це не зважав.

Як лягло і захропіло все в крові, висунувся із стайні і пішов в дальшу дорогу, знов без мети, без притулку і без пса.

Михайло Яцків

ДІВЧИНА НА ВОРОНОМУ КОНІ

I

Зжився з самотою.

Нераз приходили думки. Коли б опинитися на пустині і не бачити людей. Не нарікав на них, але бажав не бачити їх. Не міг любити, ні ненавидіти.

Як пізнав, що все, що життя може дати, легко здобути, то це вистарчало йому і він усунувся від суєти. Чимже тепер виповнити нудьгу?

Вглиблявся в вічну правду, находив в ній поезію й забуття, але в ряди-годи будилися спомини, морочили, зводили з дороги і затемнювали світ.

—За багато лишилося в мене серце і воно приковує до людських доріг,—мовляв тоді.

Так минав рік за роком.

Одного полудня лежав в робітні й розсівався в нудьзі.

Не находив нічого в минулому, не знав будучини; увесь, від малої дитини до нині чув лиш себе самого на цім світі. Схрестив руки на голові й думав.

—Батьки не бажали мене, боялися мого приходу на світ, люде обійшлися без мене, щож робити з собою?

Розпука точила його, точила як повільна зараза, аж тут з далекої країни прилетіло таємне диво. Підіймив голову, глянув на вікно, надслухував і побілів. Отсе вимерло ціле місто, а над ним золоте і червоне світло. Встав і тихим кроком пішов до вікна. З великої вулиці вимела смерть все життя, в одному вікні стояв труп і дивився з поза портієри шкляними очима в долину. Згодом, поволі з кінця вулиці летів студений страх і мертвив тишу, а за ним дудонів тупіт кінських копит. Зпоза кривулі долітав тупіт кінських копит; показалася дівчина на карому коні, їхала поволі ближче та ближче. Даріян дивився з вікна, вона навернула в його браму, він поволікся і впав на софу.

Повільний стук на сходах, двері відчинилися, в робітню ввійшла бліда постать і сіла коло його.

—Як вам живеться?

Здвигнув плечима і мовчав.

Вийшли до парку.

Ішла поволі, похилена і вдивилася в землю.

—Ви зачували може — шептала вона — що мої хвилі не довгі?

—Так, чув... але не знаю, в чому смерть, а в чому життя, аджеш ви не можете вмерти.

Всміхнулася гірко і махнула рукою.

Сіли в ліску, бо вона дуже вмучилася. Напав її кашель, отирала очі і набірала духу. Він вди-

вився в промені на зівялому листі, вони блискотіли, мінилися й погасали.

—Я прийшла, вибачте, що промовлю до вас по давньому,— я прийшла просити тебе про найбільшу річ, яка лиш коли могла бути в моїм житті.

Глянув на її смуток і ледве міг вимовити.

—Кажи, я все — все вчиню для тебе. Душу віддам — кажи, ти знаєш мене.

Вслухалася в його голос, вслухалася в його серце, нагадувала давню любов, забажала всею силою війти ще раз в його душу.

Спитала крізь задуму.

—Ти все ще сумний? Чому ти вічно смутний? Чому такий смутний, що твій смуток по нашій смерти сім поколінь укрие собою?

Мовчав.

—Ти дуже нещасливий! Ниї пізнаю тебе так, як ще ніхто на світі і виджу, як скривдила я тебе і запропастила твою і свою душу!

Припала до його ніг, та він не допускав.

—Коли б я могла дати тобі хоч крихітку розради.

—Скажи про що ти мала просити мене?

Зібрала останки сили й духу.

—Хочу, аби ти останній з цілого світа, одинокий живий з цього цілого мертвого світа попращав мене.

Пригорнув її до себе, вона відтручувала його з хорою розпукою.

—Не схиляйся до мене, в мені смерть.

Лепетав живо як дитина.

—Не боюся нічого, мені все одно, не хочу, не можу, не буду жити без тебе! Вернися, моя найясніша Музо, дай мені раду, як урятувати тебе — я знищу —

—Я не маю змоги опертися твоїй силі — мені лекше при твоїх грудях — буду вічно з тобою, лише не забудь попрощатися зі мною...

Зімліла в його обіймах.

Кленуся на всі сили — відвідаю тебе і попращаюся з тобою.

Підняв її і помагав сісти на коня. Скинув капелюх, вона промовила з гірким усміхом:

—Ти вже, бачу, лисий...

—А я, лисий, небого, лисий, ха-ха... Не можу віднайти, в чому життя, а в чому смерть...

Глухо гомонів тупіт серед мертвої вулиці, дівчина пропадала в сумерку. Даріян стояв, усміхався і повторяв останні слова.

II

Лежала в веранді у відкритій домовині і білілася як лілея на чорному килимі. Гірлянди дикого вина звисали з веранди, ділеко в куті блимало світло на триніжку, вечір думав довкола на світі.

Даріян притулив уста до її личка легенько, аби не збудити.

Листя шелестіло в парку, її личко оживало, він учув легесенький шепіт, як в своїй душі.

—Я не вмерла, але не маю сили підвестися, ні втворити очей. Не рухай мене, не буди смерти, мені так добре. Чую тебе при собі й оглядаю останки сну, який люде взяли за смерть. Моя воля доказала це. Ще кілька хвилин твоя сила удержить мене —

Ти вітхнув у мене любов першим поцілунком — тямиш, тоді давно? — тепер замкни останнім.

Цілував її й шептав.

—Бідна моя...

В його шепіт вплиталося її сердечне лепіння, як дрогання янгольської труни, коли подих ве-

чірнього світла гладить її.

—Прости мені все, я негідна, зломила твоє щастя —

—Ти прийшов до мене в гості, а я не маю чим приймити тебе, — от дивись, яке моє господарство.

—Ой, бідна ти, бідна моя —

—Ти дав мені серце, я беру його на той світ, а тобі не маю що лишити. — Лишаю тобі у заповіті чари творчости і це вистане на твоє самітне життя на цій землі. І зміється погань мого життя — я стану знову твоїм чистим янголом, провідною Музою.

Будеш оглядати вічну правду, невиданий світ, в який я поведу тебе. Будеш оглядати пекельні муки і райські розкоші, будеш дивитися на них як сонце, бо серце твоє я забрала...

А земне життя — гей, гей, яке воно бідне, як те листя що шепоче тепер у склоні молитву вічної суєти.

Втворила очі, по хвилі ледви вимовила:

—Мій кінь...

ВАШІ ДІТИ

Ваші діти повинні добре знати свою мову, дорожити своєю мовою, шанувати все що своє рідне. Ваші діти можуть стати характерними дище через науку і знання рідної мови. Чужа мова виховує ваших дітей дище для чужих. Ваші діти є підставою будучності укр. народу.

Що нащепите в дітей ТЕПЕР, те останеться в їх душі до смерти.

Для того, ваші ДІТИ повинні часто виступати на сцені в концертах, в хорі і в представленнях, щоб вправлялися в мові.

Постарайтеся, щоб ваші діти відограли на Різдво слідуючі песи:

1. На Різдво Христове, на 1 дію— 5ц.
2. Рождественська Ніч, на 2 дії 20ц.
3. Не Забули, на 2 дії — — — — 15ц.
4. Дітям на Різдво, на 2 дії — — 15ц.

Замовляйте книжки нині, щоб на час ваші діти добре вивчилися.

Адреса:

Просвітне Видавництво

"ПРОМІНЬ"

623 Selkirk Ave. Winnipeg, Man,. Canada

"JOY OIL" - "JOY NEWS"

ПЯТА КОЛЮМНА ПІД ПОКРИШКОЮ ПАТРІОТИЗМУ

Нема нічого більш нікчемного та брудного, як використовання людей в часі депресії і замішання, нема нічого шкідливішого для єдиности і міцности Держави, як в часі війни критикувати Правительство безпідставними верзіями.

Нема нічого більш шкідливішого, як під час війни підривати вже існуючу й вповні розвинену індустрію в Державі, шкодити тій індустрії, що дає мільонам людей заняття, що платить грубі мільони податку, а що найважніше — індустрію, що продукує матеріял, який є головним живчиком всієї продукції, а саме — Газоліна, олива і т. ин.

Хто накидається на такі індустрії підчас війни, той не є ніщо инше, як **пята колюмна** під покришкою **патріотизму.**

Перед нами лежить газетка під назвою

"JOY NEWS" Trans Canada Edition

Все, що можна довідатися про той нікчемний памфлєт — це, що вона друкується в Монтреалі, але ні адреси, ні імени редакторів чи видавців нема поданого.

Хто це може бути? Ніхто инший, як група людей, що під покришкою патріотизму хотять здезорганізувати Державну воєнну машину, кидаючи в своїй газетці мерзенні й безпідставні наклепи на найбільші канадійські фірми, що продукують газоліну. Вороги Канади, вороги Британської Імперії знають знаменито, що нищення, хотяй би частинне

таких нафтових індустрій, як ІМПІРІЯЛ ОЙЛ, БРИТИШ АМЕРИКАН, МИКОЛ ФРОНТЕНАК ОЙЛ і инших, зробить шкідливий застій в конечній воєнній індустрії, викликатиме замішання і негодования в Державі.

Хто ж, питаємо, є та ґрупка людей, що обіцяє Вам тану ґазоліну а при тім кидає брудні наклепи на вище згадані оливні індустрії? Хто ж то має бути, що не подає ані адреси, ані імени в своїй пропаґанді?

Ніхто инший, як фальшиві патріоти з пятої колюмни, яких треба обминати десятою дорогою.

Більше про "ДЖОЙ" і пяту колюмну в бизнесі напишемо в слідуючім числі.

ЗА КРАЩИМИ ФОТОГРАФІЯМИ

STEPHEN'S

Ваш фотоґраф

788 Selkirk Ave., « » Winnineg, Man.

ПИЙТЕ

MEXICOLA

— виробляє —

УКРАЇНСЬКА ФАБРИКА

ZERO BOTTLING WORKS 90 Lorne Ave. :: Phone 53 999

WINNIPEG, MAN.

Телефон Офісу 95 075 Телефон Резиденції 52 502

ДР. В. Ф. БАЧИНСЬКИЙ
Лікар і Оператор

405 МикАртур Блдг., 211 Портидж Авеню
Домашній Офіс 487 Ст. Джонс Авеню

ВІННІПЕҐ, МАН.

КЕНИДІЯН СОСИДЖ КО.

Виробляє дуже добрі смачні ковбаси і всякі інші масарські вироби. За чистоту і добру услугу ручимо. Замовляйте за доставою телефоном: 98 070

Canadian Sausage Co.

99½ MacDonald St., Winnipeg, Canada

Телєфон 55-204

ДР. М. КАНЧІР
Дентист

615 Селкірк Ave., Вінніпеґ

НАЙДОВША ВУЛИЦЯ

Фіякер обвозить по Львові приїзжого що тут перший раз.

—Знаєте, паноньку, де найдовша вулиця у Львові — каже до гостя переїжджаючи Казимирівською вулицею (де є вязниця "Бригідки").

—Невже?

—А так. Мій сусід як зайшов сюди, то вже три роки, а ще не може з неї вийти.

БОРОНИ БОЖЕ

Двох опришків чекає на купця, що мав проїздити лісом з великими грішми. Минає година, друга, третя, четверта, вже й до світання недалеко, а купця як нема так нема. Це зачинає хвилювати опришків.

—Що це значить, що його так довго нема? — каже один з них. —Може йому, борони Боже, трапилося якесь нещастя?

РЕФЕРАТ

..... Раціонально зорганізована годівля свиней збагатить нашу країну. Тому я стверджую, що годуючи свині — годуємо самих себе....."

ХОЛЄРА

—Моя жінка занедужала на холєру!
—Коли виздоровіє?
—Холєра її знає.

БІГ ФІШ

ОСЬ ТАК СТАЛІН ВИГЛЯДАЄ,
ШТУКА НЕ ВЕЛИКА, —
ПРИ БАГНЕТАХ І РОСТРІЛАХ
ЙОГО ВЛАСТЬ І ПИКА.

ЩО ЛИШ МОЖЕ, ЗАГАРБУЄ,
СВІДОМИХ СТРІЛЯЄ,
І ТАК СЕБЕ МІЖ ТЕМНИМИ
ПРИ КЕРМІ ТРИМАЄ...

ТА ЧАС ПРИЙДЕ, ЩО ВІН ЩЕЗНЕ,
ЩО КАТА НЕ БУДЕ,
І ЩАСЛИВО НА ВКРАЇНІ
ЗАЖИВУТЬ ВСІ ЛЮДЕ.

ДОБРО ЛЮДСЬКЕ, ВЛАСНЕ БУДЕ,
БУДУТЬ УСЕ МАТИ,
І НЕ БУДУТЬ ВСЕ ГОЛОДНІ
У "ХВОСТІ" СТОЯТИ.

УКРАЇНА СТАНЕ ВІЛЬНА,
КОЗАЦТВО ПОВСТАНЕ, —
В НОВІМ ЛАДІ, В КРАЩІМ СВІТІ
ЩЕЗНЕ ВСЕ ПОГАНЕ.

СТАНЕ ВОЛЯ КОЗАЦЬКАЯ,
ТВЕРДА МОВ ГРАНІТ,
І ПОЛЛЄТЬСЯ МОГУТНЯЯ
ПІСНЯ РІДНА — У СВІТ.

Riedles

● ЕКСПОРТ ПИВО

● XXX ИЙЛ ПОРТЕР

Найдобірніше в Державі

ТЕЛЕФОН **PHONE 57 241** ТЕЛЕФОН

RIEDLE BREWERY LIMITED
Winnipeg :—: Manitoba

☞ **ВИРОБЛЯЙТЕ СВОЇ ДРУКАРСЬКІ КЛІШІ**

ПО УМІРКОВАНІЙ ЦІНІ У ФІРМІ: